

Etiese leierskap in Suid-Afrika onder die soeklig

Dames, Gordon E., ed. 2009. Ethical leadership and the challenges of moral transformation. Stellenbosch: Sun Press. 159 p. Prys: R150,00. ISBN: 978-1-920338-02-2.

Resensent: J. Zaaiman
Skool vir Sosiale en Owerheidstudies,
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit

'n Boek oor etiese leierskap is baie tydig vir die uitdagings wat Suid-Afrika tans die hoof moet bied. Die verskyning van *Ethical leadership and the challenges of moral transformation* onder die redakteurskap van dr. Gordon E. Dames stimuleer waardevolle nadenke oor hoe hierdie uitdagings in Suid-Afrika hanteer kan word.

Die boek is die produk van die Ethical Leadership Project (ELP) wat by die Cape Peninsula University of Technology gevestig is. Die meeste van die skrywers van hierdie boek is verbonde aan Wes-Kaapse universiteite en instellings.

Die boek bestaan uit drie afdelings. Die eerste afdeling van die boek, *The habitats of ethical leadership*, beoog om 'n oorsig te bied van die omgewings waarin morele en sosiale kapitaal in die Suid-Afrikaanse samelewing opgebou kan word. Nico Koopman beklemtoon in sy hoofstuk hoe belangrik dit is dat gesinne moet deel in 'n samelewingsvisie wat gerig is op die menswaardigheid van almal, om dit na te jaag en deel te neem aan besluitneming daaroor. Hierin skep gesinsdisfunksionering 'n probleem. Tog moet gesinne hulle sterktes en bronne ontgin en hierin deur godsdienstige organisasies ondersteun word. Rudi Buys fokus op die jeug se bydrae. Hy dui aan dat 41% van Suid-Afrika se bevolking jeugdig is en soos in die verlede innoverende insette en volgehoue energie tot morele kwessies sou wou bydra. Die ontsluiting van die jeug se potensiaal kan ten beste geskied binne die konteks van geïntegreerde ontwikkeling. Daarin moet die jeug van die begin af deelnemers wees en positiewe mentorskap ontvang. Verder moet hulle gedagte-wêreld gedekolonialiseer word. Clint le Bruyns meen dat godsdienstige gemeenskappe bedienaars van hoop en genesing behoort te wees – hierdeur kan 'n diep behoefte in die Suid-Afrikaanse samelewing hanteer word. Verdraagsaamheid is veral 'n deug wat deur gods-

dienstige organisasies bevorder kan word, maar ongelukkig blyk dit juis 'n probleem binne sulke organisasies te wees. Die uitdaging vir hierdie organisasies is om hulle sosiale kapitaal voortdurend vir die breër samelewing beskikbaar te stel. Tamara Shefer se hoofstuk handel hoofsaaklik oor ongelyke magsverhoudings, dwang en geweld in heteroseksualiteit en toon aan dat etiese leierskap hierin benodig word om genderongelykhede uit te skakel.

In die tweede afdeling van die boek, *Corporate and institutional ethical leadership*, word veral gefokus op instellings se bydrae tot etiese leierskap. In die eerste hoofstuk is Sue Mcwatts en Geraldine Kennedy besorg oor armoede en ongelykheid wat uit werksverhoudings spruit. Daarom pleit hulle vir eties-georiënteerde globalisering, makro-ekonomiese beleid en kollektiewe bedinging. Die volgende hoofstuk handel oor die bydrae van besigheidsetiek. Daarin oordeel Willie Esterhuysen dat midde-in die kulturele en geloofsdiversiteit van Suid-Afrika 'n nasionale konsensus nodig is vir morele leierskap en dat die menseregte-akte daarin rigtinggewend kan wees. Oliver William wys op die toenemende belangrikheid van korporatiewe sosiale verantwoordelikheid en die potensiaal daarvan om etiese leierskapsrolle te ondersteun. Jannie Myburg wys daarop dat besighede se etiese beleid daarop moet berus om mense, omgewing en wins as ewe belangrik te beskou. Gordon Dames voeg by dat korporatiewe en sosiale kapitaal mekaar moet aanvul om 'n eties-suksesvolle samelewing te skep. In die laaste hoofstuk in hierdie afdeling verduidelik Courtney Sampson dat politieke leierskap in Suid-Afrika oorgangsprobleme ervaar. Leierskap wat vroeër deur opoffering en lyding gekenmerk was, staan nou voor die versoeking van bevoorregting en rykdom. Daarom lê hy klem op die media se verantwoordelikheid om 'n rol in die skep van 'n moreel-getransformeerde samelewing te speel.

In die laaste afdeling van die boek, *Ethical leadership formation*, argumenteer Colleen Howell dat die onderwysstelsel in Suid-Afrika die ongelykhede van die verlede moet aansny deur sensitief te wees vir die diverse behoeftes van leerders met betrekking tot leer. Verder moet die leerders demokratiese beginsels geleer word waardeur 'n nuwe psigo-sosiale ruimte en waardestelsel geskep kan word.

Die uitgangspunt van die boek is dat Suid-Afrika voor ernstige morele uitdagings staan wat eerder meer as minder gaan word. 'n Op-roep word gemaak vir 'n terugkeer na die filosofie van *ubuntu* met die doel om 'n regverdige en mensliewende samelewing te skep. Hierdie filosofie word as vanselfsprekend aanvaar en nie in die boek behandel nie. Dit is ook nie duidelik of al die skrywers se bydraes

regtig met hierdie uitgangspunt verband hou nie. Die bydraes blyk eerder asof dit uit die ELP se deelnemende navorsingsprojekte vanaf 2005 tot 2008 spruit en 'n poging is om die resultate van hierdie navorsing weer te gee. Verskeie rolspelers en groeperings word aan die woord gestel en verskillende gesigspunte word weergegee. Die bydraes in die boek vorm dus nie 'n teoretiese geheel nie, maar bied 'n goeie perspektief op die breë problematiek van etiese leierskap en morele transformasie en hoedat verskillende sektore op verskillende wyses 'n bydrae kan lewer om dit te hanteer. Hoewel na die erns van armoede en ongelykheid verwys word, is dit 'n leemte in die boek dat die saak van sosio-ekonomiese klasvorming en die mag van sosio-ekonomiese subkulture nie genoegsaam verwoord word nie.

Hierdie is 'n goeie inleidende en toeganklike boek oor die eietydse uitdagings vir etiese leierskap in Suid-Afrika. Dit is prakties van aard en die teoretisering daarin is inleidend en toeganklik. Die boek kan beslis aanbeveel word vir enigiemand, binne of buite die akademie, wat daarin sou belangstel om ingelig te word oor hoedanig die knellende morele uitdagings in Suid-Afrika hanteer sou kon word.